

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

„GAZETA” IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe un an 12 flor., pe șase luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.
România și străinătate:
Pe un an 40 fr., pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

ANULU L.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

Oserii garmond 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrierile nefrancoate nu se primesc. — Manuscrise nu se retrămit.

N° 2.

Vineri, Sâmbătă 3 (15) Ianuarie.

1887.

NOU ABONAMENTU

la

„GAZETA TRANSILVANIEI.”

Cu 1 Ianuarie 1887 st. v., s'au început un nou abonament, la care invităm pe toți onorații amici și sprijinitori ai foiei noastre.

Prețului abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:	Pentru România și străinătate:
pe trei luni 3 fl.	pe trei luni 10 franci
„șese „ 6 „	„șese „ 20 „
„un an 12 „	„un an 40 „

Abonarea se poate face mai ușor și mai repede prin mandate postale.

Abonaților de până acum li-se recomandă a însemna pe cupon numărul fășiei sub care au primită țiarul.

Domnii cari se vor abona din nou să binevoiescă a scrie adresa lămurită și a arăta și posta ultimă.

Administrațiunea.

1886—1887.

I.

Brașov, 1 Ianuarie a. c.

Anul 1886 a fost pentru poporele acestei monarhii un an de neliniște și de mari îngrijiri.

A simțit fiă-care din aceste popore mai mult ca ori și când, că situațiunea din afară apasă cumplit asupra stărilor din lăntur ale Austro-Ungariei. Cercurile decizătoare din Viena recunosc că multe ar trebui să se facă, multe să se dirégă în relațiunile interioare ale poporelor, ce constituie această împărăția, dér de câte ori este să se facă pasul decisiv, se aude țicându-se, că nu merge una, nu merge alta, din cauză că nu iertă împrejurările din afară.

Se părea la începutul anului 1886, după încheierea păcii sërbo-bulgare, că s'au delăturat dificultățile esteriore și că la acesta a contribuit mai cu semă pozițiunea forte a alianței dintre monarhia și dintre Germania. Se mai țicea, că întelmirile împărăților dela Skierniewice, Kremser și Gastein ar fi pusă temelia unei păci durabile. Detronarea prințului Alexandru alți Bulgariei însă a adus fără veste o mare schimbare în tote.

Relațiunile Austro-Ungariei cu Rusia au devenit deodată foarte încordate. Nu mult după întelmiria cancelarului german cu d. de Giers la Franzensbad, a trebuit să auzim că Germania, pe a căreia alianță se basa, după declarațiunile repetite ale ministrilor din Pesta și din Viena, totă politica austro-ungară, este decisă a merge cu Rusia în cestiunea bulgară. Acesta a produs mare nedumerire dincóce ca și dincólo de Leitha. Cu tote acestea însă s'a accentuat în programul orientat al d-lorți Kalnoky și Tisza, că alianța cu Germania a rămas nealterată. Acesta era totă speranța față cu amenințatorul conflict din Orient și în contul ei politicii din Pesta erau gata de acțiune, ca să reguleze cestiunea bulgară. Tote se ntemeau pe pretinsa solidaritate de interese cu Germania.

Cum s'au implinit aceste așteptări?

Discursul pronunțat de principele Bismarck în ședința de Marța trecută a Reichstagului german ni-o arată.

„Intr'un moment” — scrie „N. fr. Presse”, când posibilitatea unui răboiu între Austria și Rusia nu este numai reflecșul fricei, când parlamentul german este instruit despre greutatea d'a susține pacea dintre aceste două state, cancelarul Bismarck își bate joc de bulgarismul acela, care poate că va chiama la arme monarhia noastră, declară, că-i este indiferent cine va domni în Sofia, combate idea, ca o na-

țiune să se pună în serviciul alteia, fantaséză pentru relațiunile cele mai amicabile cu Rusia întrebunțându aceleași cuvinte, poate chiar aceleași gesturi, ce le găsise odinórá pentru alianța cu Austria.

„Ce valóre au chiar și convențiunile dintre cei mai puternici ómeni? O suflare de vântu le róstornă. Legătura între Germania și Austria, cum și-o închipuiau poporele, nu există. Principele Bismarck a asigurat, că Germania nu va ave nici un aliát într'un răboiu cu Franța, și a dat să se cunóscă, că nici Austria nu poate conta la ajutorul ei în casul unui răboiu cu Rusia.”

„Ce însemnătate are însă o alianță, care nu se probéză în acele grele momente, când națiunile se luptă pentru existența lor?... Alianța cu Germania nu apără Austria nici dinaintea unui răboiu, nici în răboiu, nici după un răboiu. Odinórá trebuie să fi fost altfel, căci încă înainte cu trei ani asigură contele Kalnoky în delegațiuni, că Austria nu va fi singură într'o luptă cu Rusia, și acum trebuie să ne dedăm cu idea, că în Berlin și inimicii noștri sunt considerați ca amici. Discursul principelui Bismarck distruge orice sînamăgire. Dcă monarhia ar fi constrnsă a începe o luptă ce i se impune, ar fi avisată numai la propriile sale puteri și acea alianță, care în timp de pace a fost de atâtea ori mândria bărbaților de stat austriaci, s'ar dovedi nefolositoare în ora pericolului.”

„Dér nu numai față cu Bulgaria este nepăsătoru principele Bismarck. „Interesele ce le are Austria în Constantinopol, o privesce pe dënșă. Noi n'avem acolo interese.” Așa vorbi cancelarul și în aceste cuvinte se exprimă o înstrăinare între Germania și între Austria, care totă atențiunea și-o îndreptă asupra evenimentelor din Berlin.”

„Noi nu nșelegem” — adaugă „N. fr. Presse” — relațiunea cu Germania. Monarhia n'are să se aștepte la nici un ajutor în casul unui răboiu orientat și singura îndatorire, ce-o recunóște principele Bismarck, este că cele două împărății au să mergă mână 'n mână în cestiuni de existență. Când este dat însă acestu cas? Austria va privi cu liniște, dcă Francesii vor străbate în inima Germaniei, Germania va rămâne nepăsătoare dcă Rușii vor trece peste Carpați... De acolo că prințul Bismarck negă a ave vr'unu interes în Orient, urméză, că alianța oferă numai marele avantaj de a apăra Austria de-o ofensivă germană. Dér această promisiune a dat cancelarul imperial și Rușiei, ba chiar și Franței...”

„Ori cât de întunecósă ar și fi enigma alianței germane, un lucru este acum clar, că miliónele de combatanți ai armatei germane nu există pentru Austria. Discursul principelui Bismarck le-a pregătit cetățenilor austriaci o grea desamăgire...”

Am citat această voce din Viena, pentru că caracterizéză situațiunea esterióră a monarhiei la încheierea anului vechiu și la începutul anului nou. Nu ne mai putem face iluziuni, Austro-Ungaria e avisată în viitoru la propriile ei puteri.

Ce urméză de aici? Urméză, esclamă foia vienesă, că bărbații noștri de stat trebuie să și pună ca cel mai înaltu scop susținerea păcii și învingerea cu precauțiune a acelor greutăți, care ne desbină cu Rusia.

Pote să-i fiă acesta spre mare folos Austro-Ungariei. Dér óre, dcă este ea avisată la propriile sale forțe, nu urméză că trebuie să și-le întărescă? Ori câte încercări s'ar face în direcțiunea acesta, condițiunea cea mai fundamentală a succesului este și va fi împăcarea și multă-

mirea poporelor din năuntru. Fără de acesta nu se poate pune pe base tari organizarea și progresul economic din năuntru.

Bismarck despre situațiune.

În 11 Ianuarie n. au început în Reichstagul german desbaterile asupra proiectului militar. Publicu nespus de mult a asistat la desbateri, apróce întregu corpul diplomatic și numéroși generali.

Huene raportă asupra proiectului militar, declarând că n'are mandat să pledeze pentru vre-una dintre propunerile făcute, deórece nici una n'a obținut majoritate în comisiune.

Feldmareșalul Moltke țice că Germania are nevoie de pace și prin proiectu se pune în defensivă; de aceea trebuie să fiă tare și înarmată de răboiu. „Dcă fără voiă vom fi încurcați într'un răboiu, atunci ilu vom pute purta; dcă respingem proiectul, atunci de siguru avem răboiu.”

Prințul Bismarck ia cuvântul și combate mai întâiu pe Richter, Windthorst și Grillenberg, imputându-le că dënșii, cu partida lor, dorescu ca Germania să nu fiă norocósă în cel mai apropiat răboiu. (Oho! în stânga.) Nimenea nu crede, că împăratul cere spórirea armatei, după cum ceru cuceritorii, cu intențiune să porțe răboiu pentru scopuri determinate, spre esemplu să dirigeze de aci cestiunea orientală. Negreșit a fost silitu împăratul să porțe două răboie mari, dér acestea au fost rezultatul moștenit în mod istoric al unor stări de mai înainte. Dreptul Germaniei, d'a trăi și rësuffa ca națiune mare, s'a putut executa numai prin sabia. Acum suntem, cum a țis Metternich, un stat saturat. Nu mai avem trebuințe în afară. Dela pacea din Frankfurt ne-am silit să susținem cât mai mult pacea, să ne consolidăm înăuntru. A face pace a fost mai ușor decât a o susține. Greua problemă, cu tote astea, a isbitu timp de 16 ani. Mereu ne-am silit să câștigăm acele state, cu care a trebuit să purtăm răboiu. Acesta ne-a succes deplin cu Austro-Ungaria, cu care dela 1866 suntem mult mai amici decât mai înainte, stăm cu Austro-Ungaria mult mai bine, decât pe timpul confederațiunei (Bundestag). Ne-am unit asupra tuturor cestiunilor. (Bravo!) S'a stabilit un raport de încredere reciprocă. Avem alianța celor trei împărați ai trei mari puteri ostice.

Ce privesce pe Franța părerea mea e: Dcă vrem să susținem pacea, trebuie să avem o armată tare, trebuie să fim tari fără aliați. (Aplause 'n drepta). Raporturile noastre cu tote puterile sunt cele mai bune, și raporturile noastre cu Rusia sunt neschimbate bune. Acestea niciodată n'au suferit intrerupere. Și aci sunt ridicate peste ori-ce indoială. (Auziți!) Trăim cu Rusia în aceleași bune relațiuni, ca pe timpul rëposatului împărat. Noi nu vom ataca pe Rusia și nu credem, că Rusia ne va ataca pe noi, séu că o altă alianță caută. Orice argumente, ce se aduc cu privire la Rusia pentru proiectu, după convingerea mea, cad neavându valóre. (Auziți! în stânga). La o coalițiune între Franța și Rusia în adevér că nu ne am gândit cu ocazia proiectului. Totu ce ni s'a imputat în această direcțiune nu se potrivește. Cu Rusia nu vom avea cértă, dcă nu i ne opunem în Bulgaria. Eu țicu cu Hamlet: „Ce ne pasă de Hekuba?” Ce ne pasă de Bulgaria? Amicițiia cu Rusia ne este mai importantă. Pentru Bulgaria nu ne vom desbina cu Rusia. Amicițiia Rusiei ne este mai importantă, decât aceea a Bulgariei și a tuturor amicilor germani ai Bulgariei (Aplause și ilaritate). Problema noastră este să susținem pacea prin rolul de mijlocitori între Rusia și Austro-Ungaria. Acolo stă lucrul altfel. Greutatea mijlocirii e mare, dér nu putem să încetăm a rămâne advocații păcii, cu care ocaziune negreșit că suntem espusți pericolului, ca în Austro-Ungaria să trecem de amici ai Rușilor și vice-versa. Suportăm bucurósă această, dcă împăcarea are succes.

În nșuințele mele pacifice cu Franța n'am fost vșă norocósă, ca în Ost. (Mișcare.) Și cu Franța stăm în bune relațiuni. Între noi și între Franța este sus-

ținerea păcii mai grea, fiindcă aci are să se îndeplinescă încă un lung proces istoric, mai înainte de ce se vor liniști toate resturile trecutului, mai înainte de ce se vor înpăca toate discordiile. Noi din parte-ne am făcut tot, ca să înduplecăm pe Francezi să uite și să ierte. Noi n'avem nici un motiv să ne îngrijim de un războiu cu Franța, d'ar n'avem nici temei să ne temem de el. (Audiți!) Cugetul d'a începe războiul, fiind că mai târziu ar fi inevitabil, e departe de noi, d'ar trebuie cu toate acestea să ne prevedem contra atacurilor. In nici o împrejurare nu vom ataca pe Franța, d'ar totu-deuna vom fi nevoiți să ne înarmăm astfel, ca să fim pregătiți pentru reînbucnirea războiului. Acesta e scopul proiectului. (Bravo!) Și în 1867 am fost în contra războiului din cauza Luxemburgului. Nu putem vedea cărțile providenței. *Dacă Francezii țin pace până când îi vom ataca noi, atunci e asigurată pacea pentru totdeauna.* În 1871 m'am gândit mult, că ore să păstrăm pentru noi Mețul, până ce mi s'a d'is, că Mețul la un viitor războiu are mai mare valoare ca 10.000 de oameni. Așa stă lucrul astăzi. Dacă ne dați soldații ceruți, acesta însemnă într-un viitor războiu mai mult decât ce incuviințați astăzi. Istoria franceză ne învătă, că cu cele mai multe ori minoritatea târâse cu sine majoritatea. Cu totă încrederea în iubirea de pace a poporului francez, sunt convins, că vom avea războiul print-un atac francez. *Că-lu vom avea peste de ce zile ori peste de ce ani, negreșit că eu nu știu.* Acesta at'ernă de durata guvernului actual, in ale cărui sentimente pacifice am firmă încredere. (Audiți!) *Nu pot să dau nici o asigurare de pace. Acestea ar fi frase gôle.* Trecutul ne învătă, că nu putem conta pentru durată pe pacea cu Franța. Fără veste ar pute veni acolo la cârmă un guvern, care să ne aducă războiul; de acesta trebuie să ținem seamă. Focul se susține și se nutrește contra noastră cu îngrijire. Dător de ton pentru proiect e singură împrejurarea, că suntem atacați de Franța.

Am în vedere combinațiunea, că ne vom ciocni cu Franța singuri, fără aliați. Probabilitatea unui atac francez se ivesce, dacă Franța poate spera succesul, sau prin alianțe sau prin preponderanța armelor. Trebuie să avem în vedere și eventualitatea unei pierderi. D-vost'ra prețuiți puțin pe Francezi, cari sunt un popor mare, puternic, viteaz. Nu putem sta cu mâinile în sine. Pote că căpătăm o lege, ca deputații cari prin hotărârile lor aduc nenorocirea țării, să vină înaintea barei judecătorești. (Bravo!) Dacă ar învinge Francezii și ar sta în Berlin, nu ne-ar tracta cu atâta cruțare, cum i-am tractat noi. Am aflu în fața noastră pe aceeași Francezi, ca în 1807 până la 1813. Despre Alsația-Lotaringia nici nu vreau să mai vorbesc, d'ar ne-ar stôrce până la m'eduvă, ar căuta să ne facă mici, pote că se c'era dela noi regatul Hanovera și să ne nimic'escă pentru 30 de ani. Dacă vom învinge noi, atunci se scie Franța, că totu așa le-am face și noi și că pacea dela 1871 ar fi numai o jucărie pe lângă pacea din 1890. (Indelungă mișcare). Cine vrea să ia asupra și posibilitatea și răspunderea pentru acesta, acela să o facă. Guvernele confederate nu o vor. De aceea vă presintă ele aci legea și vrem să avem pentru durată un număr îndestulitor de soldați instruiți.

Bismarck amenință că va cere disolvarea Reichstagului în casu de neprimire a proiectului militar.

Deputațiunea bulgară în Paris.

În 7 Ianuarie dimineața, ministrul de externe Flourens a primit pe membrii delegațiunii bulgăresc.

Intrevederea, la care asistă directorul politic al ministerului afacerilor streine, d. Francis Charmes, a ținut o oră. D. Grekoff a spus mai întâiu d-lui Flourens împrejurările în cari s'a format guvernul bulgar, diversele faze prin care a trebuit să treacă și dificultățile sale actuale. Regenta, a d'is d. Grekoff, înțelege perfect situațiunea sa și a Europei, și va face pentru a eși din ea toate concesionile compatibile cu independența Bulgariei; d'ar nu crede să fiă cu puțință a accepta candidatura prințului de Mingrelia, căci alegerea acestui prinț n'ar asigura țerei stabilitatea și libertatea la care are drept.

D. Flourens luând atunci cuvântul, esplică că primesce pe delegați cu titlu privat, pentru că nu le putea recunoște în nici un grad, un mandat regulat. Bulgaria a spus că ministrul se bucură de independența ea în năuntru, d'ar în ceea-ce privește raporturile internaționale, ea at'ernă de P'orta, care singură are dreptul să vorbească în numele său.

Franța e destul de respectuoasă pentru tratate și forte doritoare de a manține integritatea imperiului otoman pentru a eși din această regulă. Ministrul compătinesce sincers situațiune penibilă a Bulgariei, d'ar crede că cel mai bun mijloc de a eși din greutățile semnalate ar fi să țină multu cont de sentimentele Rusiei căreia Bulgaria îi datorează existența sa, și să facă chiar ore cari concesion. D-nul Flourens n'are de altminteri a se explica asupra nici unei candidaturi, căci momentul ar fi prematur; d'ar este pote regretabil că regenta să respingă candidatura prințului de Mingrelia într-unu modu absolut. De altminteri ori câte simpatii ar merita Bulgaria, Franța trebuie să se alipescă la interesul general al Europei, care e pacea, și ea nu pote decât să recomande mijlocele cele mai repezi și cele mai sigure pentru a ajunge la o soluțiune.

Delegații răspunseră că guvernul bulgar dorește și el pacea Europei și că numai pentru acesta a renunțat la candidatura prințului Alexandru. D'ar, adăogăr ei, între prințul Alexandru și prințul de Mingrelia nu se mai pote găsi altă combinațiune? Și puterile neînteresate în chestiune n'ar putea să ajute pentru a găsi?

D. Flourens replică că nici o putere n'avea această calitate afară de P'orta. Franța nu are de jucat un rol particular în chestiune. Ea nu pote decât să încurageze soluțiunile cele mai proprii a fi acceptate de principalii interesați, că-i scopul său este de a manține pacea.

Delegații apoi se despărțiră de d. Flourens în termenii cei mai curtenitori.

SCRILE DILEI.

Un preot român din comitatul Timișorei, cu numele *Ioan Balta*, a fost tras la cercetare de tribunalul din Timișoara — după cum scrie „Kolozsvár” — pentru delictu de vătămarea regelui. F'oaia clușiană d'ice, că preotul român ar fi declarat înaintea unui cunoscut al său, care este decorat cu medaliă de războiu, că „regele nici haine cum se cade nu le dă ostașilor, ăr ce atinge medalia de războiu, acesta o face Maiestatea Sa din nise plăci de tinichea”. Pentru vorbele aceste procurorul regesc a cerut condamnarea preotului, tribunalul însă l'a achitat, declarându-l nevinovat.

În Reghinul s'ăsesc școlile au fost închise până la 3 Ianuarie nou din cauza v'ersatului ce grăsează între copii. B'ola grăsează încă și acum, din care causă — după cum ni se scrie — terminul închiderii școlilor s'a prelungit până la 17 Ianuarie.

„Națiunea” scrie: „Cu toate desmintirile ce s'au dat de „Voința Națională” mai multor țiare din opo-

sițiune, putem afirma pozitiv, că d. *P. S. Aurelian* și-a dat demisiunea din delegatu alu comisiunii pentru negocierile convențiunilor de comerț. Esacitatea acestei sciri se pote vedea și din aceea, că d. Aurelian nu s'a dus la Viena cu ceilalți delegați. Cu toate aceste aflăm însă că se fac insistențe pe lângă d. Aurelian, ca să dea cel puțin concursul său la negocierile ce se vor mai urma de aci înainte.”

Cetim în țiarele din Bucuresci: „Un Român mocan transilvănean, venind cu trenul dinspre Buzău, Marți, săptăm'ana trecută, și ne mai putend să mergă înainte cătră Brașov simțindu-se rău, s'a dat jos a intra și a se căuta în Ploesci, d'ar pe bulevard, cădend în nesimțire, a fost rădicat de omenii poliției și dus acolo cu o birje, până unde a încetat din viață. Se supune că s'a găsit la d'ensul 150 franci, dacă nu va fi avut și mai mulți.”

Ascultătorii dela *facultatea teologică* din Bonn, în Germania, au adresat o adresă cătră Reichstagul german, declarand, că ei v'esc să lupte pentru patriă și de aceea ceru ca cu privire la d'ensii să încete privilegiul sustragerii dela serviciul militar. În privința acesta teologii din Bonn au trimis o provocare la toți clericii din Germania, ca să urmeze exemplului lor.

Domnul *Ioan Cipu*, locu-țitor de inspector de dare din Brașov, își va serba cununia sa cu d'șora *Hermia Fiala* Marți în 6 (18) Ianuarie a. c. la orele 4 p. m. în biserica sf. Treimi din cetate. Adresăm ți-nerii părechii sincere felicitări.

Reuniunea de comerț și industriă din Brașov va ține Duminecă în 16 Ianuarie n. 3 ore d. a. în sala sfatului adunare generală ordinară cu următorul program: 1) discursul de deschidere alu președintelui; 2) raport anual pe 1886; 3) conspectul cassei pe 1886 și darea absoluturilor; 4) ficsarea lefei secretarului pe 1887; 5) modificarea statutelor pe temeiul hotărârii adunării generale dela 1 August 1886; 6) propunerii libere. Potu asista și nemembri ca oșpeți.

Valahisarea în Câmpia?

Tergul Mureșului, Decembrie 1886.

Pe timpul când „Kulturregylet.”-ul se afla în prima fasă a dezvoltării sale, im' aduc aminte de un articol apărut în „Ellenzék,” prin care, spre a documenta necesitatea acelei societăți „culturale”, auctorul n'ascocise pote pentru prima oră ideea: „valahisării Maghiarilor din Câmpia”, cu care în timpul mai din urmă se ocupă așa de des țiarele unguresc din Clușiu. Spre scopul acesta el, auctorul, se provocase atunci la comuna românească Bozediu, din comitatul Mureș-Turda, susținend, că locuitorii acestei comune sunt de origine Maghiari valahisati.

Din argumentele, la cari se provocase respectivul auctor, faptu este numai at'ata, că locuitorii din Bozediu ce-i drept și ați în mare parte umblă în portu unguresc, ăr pe teritoriul lor se află urmele unui vechiu cimiteriu, care odinor a fost cimiteriu unguresc.

Din aceste argumente slabe — la cari se provocase auctorul articolului de mai sus, fără a-le studia mai deap'ope — nu urm'ază încă, că locuitorii români din Bozediu ar fi de origine maghiar. Scriitorul acestor șire a stat în atingere imediat un șir lung de ani cu locuitorii din Bozediu și nu numai din povestirile tradiționale ale bătrânilor locuitori de astăzi, cari altmintea merită a fi luate în serioasă considerațiune, ci și din scrieri și documente vechi, de pe timpul lui Leo-

FOILETONU.

Rolul și influința comerțului în civilizațiune.

(Urmare.)

Industria comerțului nu e de loc primitivă, de o'rece ea se aplică numai la obiectele deja produse prin alte industrii, deși forte puține din acestea își trag materiile brute altfel decât prin comerț. Singura e pote industria agricolă, care operază directu asupra productelor solului. Cătu pentru necesitatea comerțului ea nu se pote contesta. Nu se pote nicidecum inchipui un sistem o'recare, unde toate celelalte industrii să potă subsista fără a av' ca ajutor factorul principal, care să le înlesnescă continuarea activității lor.

Din exemplul citat mai sus am putut înțelege, care e natura comerțului. Ea nu dif'ără intru nimic de natura celorlalte industrii. Elu are îndreptățirea și necesitatea de a exista în tendința necesară, care îndemna neîncetat pe ființele raționale de a-și ameliora pozițiunea lor, tendința cătră infinitu, care face pe om în multe împrejurări să lucre cu puteri îndoite la opera at'at de grea, pe cătu e de măretă, a perfecțiunii. Ca artă însă mijlocele comerțului sunt cu totul alte. Avend scopul de a răspândi în spațiu și

în timpu produsele create pe un punct și într-unu timpu valorea ce o dă elu materiei rezultă din procesele mai multu sau mai puțin perfectionate de locomoțiune, precăndu utilitatea ce o împrumută lucrurile dela celelalte industrii rezultă din procesul de transformațiune. Din acesta putem forte bine vedea ce e comerțul. Elu e acea activitate, care are de scop de a pune, pe lângă un beneficiu o'recare, produsele tuturor actelor și industriilor la îndemana consumătorilor, sau cu alte cuvinte: comerțul mijlocescă schimbul între producători și consumătoru, firesc pe lângă o remunerațiune justă a osteneții ce-și ia de a transporta produsele dela unu locu la altul și de a le conserva unu timpu mai lungu sau mai scurtu fără a le lăsa să se altereze. Cele patru operațiuni ale comerțului sunt: a cump'era, a conserva, a transporta și a vinde. E cu totul imposibilu de a face o distincțiune între industria comercială și industria de cărăușă, de o'rece, dacă indiviți și popore aplică activitatea lor exclusiv la distribuțiunea productelor, ei cu toții îndeplinesc numai una dintre funcțiunile industriei comerciale prin divisiunea muncii. În principiu faptul distribuțiunii mărfurilor nu se pote despărți de locu de faptul conservării, căci în casul acesta ar trebui să d'icem că unu comersant în mare, care cump'era mărfuri pentru a le revinde mai târziu în detaliu, nu e comersant. Actul de a

transporta mărfurile dă naștere la unu schimb și măresce valorea productelor ca și actul complex de a cump'era și a vinde, apoi fiă aceste acte separate unul de altul sau împreunate, ele constitue o muncă și prin urmare adăugă utilitate mărfurilor. Dacă mărfurile ar pute fi transportate din America în Europa prin intervențiunea gândirei, de sigur valorea bumbacului dela Londra va fi totu aceea ca în New-York. De o'rece însă transportul adăugă mărfurilor o valoare mai mare pentru locuitorul din Londra ca pentru cel din New-York, trebuie dreptu cuvântu să recunoșcem că și numai simplul transport face parte din comerț, de o'rece operațiunile de a vinde fără a cump'era, de a cump'era pentru a vinde și a transporta sunt de aceeași natură și deși nu sunt executate simultan, ele facu totuși părți integrante ale aceleiași industriei, care e industria comercială. Comerțul este o ramură a activității omenești a cărei dezvoltare depinde de aceleși cause ca și celelalte industrii și cari aduc aceleși fructe. Scopul comerțului nu e cum s'a repetat și se repetă și ați: de a cump'era estin pentru a vinde scumpu. Din punctu de vedere individualu scopul comerțului este creșterea bunei stări prin schimbul său de produse sau de servicii pentru produse, adică muncă pentru muncă. Comersantul, care are aspirațiuni mai superioare, care pretinde că atribuie mărfii sale o valoare superioară utilității

poldu, Maria Teresia, Acatius Barsay ș. a. a cercat și s'a convins despre adevărata origine a locuitorilor de ađi, precum și despre istoricul comunei Bozediu.

Faptu este, că Bozediul e comună mică, de 80, multu 100 de fumuri; se vorbește limba românească în sat, pentru că locuitorii sunt toți români, cu excepțiunea unui singuru Unguru. Portulu ce-i dreptu este ungurescu, der acestă împrejurare nu atestă nicidcum originea loră maghiară, ci este numai o urmare a fatalului nobilismu (nemeșugă) de odinioară, căci știutu este, că Românulu nu-i era ertatu odată se porțe în acestă patriă haine de postavu, decâtu numai sub condițiunea decă era nobilu, ăr cei ce erau nobili, ambițioși fiindu de privilegiulu lor, își făceau veđi-bine haine de postavu și amblau în portu ungurescu, pe care ilu considerau ca pe unu semnū de distincțiune nobilitară. Strămoșii locuitorilor de ađi ai Bozediulu încă erau „nemeși” și ca „nemeși” veđi-bine amblau în portu ungurescu și acestu portu din nefericire a rămasu și la strănepoții lor de acum, carți și astăđi fiind forte multu la titulu lor de „nemeșu”. Eță deră cauza pentru care pe Românii din comuna Bozediu li vedem diferiți prin unu picitū portu ungurescu, ceea ce este forte regretabilū și ar fi de doritū, ca atâtu ei, câtu și confratii lor români de prin unele comune învecinate se se grăbescă a și relua portulu loră naționalu românescū, care este adevăratalu portu alu strămoșilor lor.

Credū deră, că până aci am arētatū motivulu pentru care Românii din Bozediu își au portulu ungurescu. Cātū pentru aceea, că strămoșii loră au fosta adevērați români, nu mai incupe nici o îndoelă, decă vomū considera, că cea mai mare parte din locuitorii Bozediulu sunt de aceeași familiă, așa đisă familia Contescilor, carți toți își trag originea din comuna românească Carpeniș, ceea ce, fiindu că localisarea loră în Bozediu nu s'a întemplatū tocmai așa de multu, bētrānii și astăđi o povestescū, ăca faptu auđitū dela mosii și părinții lor, ăr mai pe susu decātu acesta o arată diplomele loră nobilitare, pe carți și astăđi le păstrēză cu scumpētare pe fundulu lăđii lor, și din carți apriatū se vede atātū originea loră românească „de Carpeniș”, câtu și titulu nobilitaru ce li-s'a datū ca Romāni. Veđi bine, Ungurilor „patrioți” nu le cade bine se vedă și ađi „nemeși” romāni, fiindu că ei s'au obișnuitū a vedē pe „nemeși” romāni cu totulu maghiarisați, căci, într'adevērū, fatalulu de „nemeșugă” pe mulți Romāni i-a răpitū din sinulu nostru, der Dumneđu ca prin minune a conservatū sentimentulu naționalu alu „nemeșilor” din Bozediu, care deși este puțin cam infectatū, der totuși este românescū, și sperāmū, că respectivulu preotū, d. Augustinū Aldea, prin zelulu sēu va isbuti a deștepta și mai multu conștiința națională a fiilorū sēi sufletesci, nu numai în inimă, ci și în portu și obiceiuri.

Cātū pentru cimiteriulu ungurescu, ale căruia urme đice auctorulu susu đisului articolu din „Ellenzék”, că le-ar fi aflatū în comuna acesta, eu nu am date positive. Am petrecutū multu timpū în Bozediu, der cimiteriu ungurescu eu n'am veđitū acolo. Se pōte însă se fiă la vre-unū mormēntū orī douē monumente cu inscripțiune ungurescă, pentrucă în Bozediu, mai nainte de a se colonisa acolo Romāni, au existatū și Unguri; Ungurii acesteia însă au părăsitū Bozediulu și s'au așezatū într'unū locū din apropiere, alegēndu-și unū teritoriu mai frumos și mai fructiferū, unde grupāndu-se au fundatū comuna de ađi Săbediu (Szabed), ăr Românii ce erau pe teritoriulu Săbediulu — carți încă formau unū numărū cumpușelū, avēndu și chiar și o mică biserică, a căreia clopōniță o vēdusemū acum 6—7 ani—s'au întorsū la Bozediu între confratii loră romāni, lāsāndū Ungurilor frumosulu teritoriu alu Săbediulu de ađi, fiindu că a loră era stāpānirea și atuncī, și puteau se facē ce vorū vrē, ăr Românii s'au grupatū în Bozediu, care este unū satū aruncatū între nisce deluri prōste și puțin fructifere, fiindu că așa erau pe atuncī împrejurāriile timpulu, precum și astăđi suntū.

Afară de aceea, prin comuna Bozediu trecea pe timpulu acela drumulu de țēră dela Tērgulu-Mureșulu spre Cāmpia și până la Clușiu, și apoi știutu este și aceea, că locuitorii din jurulu drumurilor de țēră erau pe timpulu acela forte ingreunați, fiindu datorī se provēdā și încuartireze miliția și alți indiviđi călători ai statulu gra-

tuitū. Imprejurarea acesta abună-sēmă încă va fi fostū unulu din motivele principale, carți au determinatū pe Unguri se părăsescă Bozediulu și se așeze în Săbediu, unde nu aveau se fiă așa multu incomodați, ăr sarcinele publice ale statulu le au împinsū cātū numai au pututū asupra Romānilor, fiindu că ei au purtatū totdeuna și lorū le-a rămasū și astăđi se supōrte în prima liniă sarcinele publice ale statulu maghiarū.

Adevērulū despre Siberia.

(Urmare)

Siberia trebuie se devinā o coloniā agronomică în eminentulu înțelesū alu cuvēntulu; embrionii pentru o viēță viitoare a țērii se află deja înainte de tōte în dezvoltarea puterilor, agrare prin colonizare continuā, apoi în dezvoltarea unei organizațiuni solide sociale. Reforma pretinde pentru toți Siberianii garanța drepturilor personale, întinderea drepturilor generale-cetățenesci, introducerea procedurii judecătorești publice, atragerea celor mai bune puteri ale poporulu la jactivitate publică, sēu, cum se exprimă Rusulu, acordarea constituțiunii zemstovo, în fine o administrațiune organizată, sigură, liberă de orī ce volniciā și de spiritulu tutorisării, Sub administrațiunea de până acuma statulu ampoiatiilor a rămasū coruptibilū și poporațiunea nu avea nici măcarū o umbră de deplină îndreptățire civilă. Cele mai grozave stări anormale domniră sub guvernulu de patruspredece ani alu lui Pestel, care a lāsātū Siberia se fiă administratā de coruptibilulu și despoticulū Treshkin, până ce în fine la anulū 1818 a fostū trimesū ca revisorū la Siberia Mihailū Speranski care preparā o reformă binecuvēntatā în administrațiune, der firesce se opri cu ea la jumētatea drumulu, pentru că nu se aflau puteri inteligente între ampoiati. Nouēle revisiuni făcute de atuncī încōce (la 1827, 1846, 1851) dovediră, că corupțiunea și esistența unei mulțimi de abuseri în administrațiune este nestēpibilă. Abia dela anulū 1870 încōce a pētrunsū în administrațiune unū spiritū mai viu și mai sănētosū; reprezentāntei comunale numite дума, i s'au concesū competențe însemnate. În timpulū de față poporațiunea Siberiei sperēză chiarū că i se va acorda o autonomiā într'o măsură mai mare, ea sperēză mai departe în cassarea cangrenei țērii — a deportațiunii. Iadrincev însuși a luat parte de multe-orī la acestă luptă în contra acestei sisteme, așa de exemplu prin scrierea sa: „Comuna rusescă în prinsōre și în esiliu,” 1872.

Pe fiăcare anū trecū vr'o 20,000 de criminali frontiera Siberiei; însă numai cam a cincea parte din acestia trecū de domiciliabil — jumētatea mai mare o ia la sănētoșă, cam vr'o 40.000 de indiviđi se află în stare de „vagabunđi” sēu „brodiagi”, umblāndū mereu încōce și incolo, pentru ca în cele din urmă se se sfērșescă într'unū modū neomenescū. Durata mijlociā a vieței celor într'adevērū colonisați nu trece peste đece ani, și, fiindu că numărulu femeilorū deportate este micū și afară de acesta poporațiunea cealaltă se feresce, se îngrozescē chiar de căsētorile cu deportații, nu pōte fi vorba de o sporire absolută a coloniștilorū. Afară de acesta deportațiunea costă multū, forte multū, pe statū și pe poporațiunea siberică. Iadrincev și Petri socotescu aceste spese pentru unū singuru individū cu celū puținū 80 de ruble pe anū. Chiar în insula Sachalinū a produsū deportațiunea numai forte slabe rezultate. Întrēga măsură n'a făcutū alta decâtū unū penitenciarū (Zuchthaus) din Siberia și a produsū nenumērate stări anormale, carți apasā greu pe biēta țēră. Se luāmū numai în considerațiune, că între esilați „vagabunđi” facū marea majoritate. Țēra primesce în locū de lucrători folo-

sitorū unū proletariatu în massă mare, care fuge de lucru și degenerēză totū mai tare. Viēța socială trebuie se ajungā prin acesta într'o disordine, care aduce marī pagube siguranței publice — forte multe procente din crimele, carți le arată statistica Siberiei, cadū pe deportați. Cu cātū se va scāpa Siberia de aceste elemente necurate, duse acolo cu sila, cu atāta mai multū va căștiga ea în privința morală și materială. Deportatiunea va trebui se dispară cu încetulū de totū în viēța socială a Siberiei; poporațiunea are unū dreptū se pretindā acesta, tocmai așa precumū au fostū îndreptățite la acesta coloniile australice. Țēra șteitorulu, „pământulu de aurū,” nu pōte se mai jōce rolulu unui penitenciarū — acestă convingere și-a făcutū cale chiarū și în cercurile guvernamentale din Petropole. Ministrulu Possiet de pildă se exprimă în memorandumul sēu despre deportațiune: „Acestă măsură a pututū se-și aibā motivele sale în timpurile mai dinainte; în timpulū de față însă, când Oceanulu celū mare căștigă din ce în ce însemnātatea unei mării mediterane și când statele vecine ale Asiei-orientale mergū iute spre o dezvoltare mai repede, acum trebuie se fiă eliberatā Siberia de pata unei țēri de criminaliști, care patā o apasā greu, decă este, ca țēra se nu fiă impededatā în dezvoltarea ei.”

(Va urma)

SCIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a „Gaz. Trans.”)

LONDRA, 13 Ianuaru. — Ministrulu de esterne Idesleigh a muritū subitū eri.

BERLINU, 13 Ianuaru. — În Reichstag continuāndu-se desbaterea asupra proiectulu militarū, prințulu Bismarck atacā forte violentū opozițiunea Reichstagulu, declarā de repetite ori, că guvernulu ține strinsū la septenatū. — Desbaterea se continuā adī.

CONSTANTINOPOLU, 13 Ianuaru. — Scirea „Agenției Havas”: Pe insula Creta a începutū o agitațiune, care se atribue agenților englezī. Se crede că Anglia vrea se punā mână pe Creta.

BERLINU, 14 Ianuaru. — Reichstagulu a amānatū votarea asupra proiectulu militarū pe ađi. În urma unor șgomote neacreditate, ordinul de disolvare a Reichstagulu ar fi deja gata.

PARISU, 14 Ianuaru. — Senatulū a alesū pe Leroyer președinte cu 194 contra 168 voturi. — În cameră președintele a accentuatū între vii aplause, că Franția este atātū de devotată păcii, ca oricare altcineva pe lume. — Deputațiunea bulgară plēcă la Roma.

DIVERSE.

Virsta suveranilorū lumii. — Eță după almanahulu din Gotha, virsta. la 1 Ianuarie 1887, a șefilorū imperiorū lumii: Wilhelm, împēratulu Germaniei 89 ani. Papul Leo XIII 76. Wilhelm III, regele Țērilor de Josū, 69. Carol III, principele Monaculu, 68. Victoria, regina Mării Britanii, 67. Petre alu II-lea, împēratulu Brasiliei 61. Franț Iosef I, împēratulu Austriei 56. Leopold, regele Belgiei, 51. Ludovic I, regele Portugaliei, 48. Carol I alu Romāniei 47. Abdul-Hamid, mare Sultanū, 44. Humbert, regele Italiei, 42. Alexandru III, împēratulu Rusiei 41. George, regele Elenilorū, 41. Milan I, regele Serbiei, 32 ani. În fine regele Spaniei în virstă numai de câteva luni.

Editorū: Iacobū Mureșianu.

Redactorū responsabilū Dr. Aurel Mureșianu

primitē prin munca sa, nu mai e comerciantū, schimbistū lealū, care se dea echivalentul pentru ceea ce primesce. Unū astfelū de comerciantū este unū antagonistū, care caută se se îmbogățescă prin paguba altora, unū inamicū, care aduce disordinea și răboiulu în Societatea, unde a intratū numai cu condițiunea de a practica morală și a mântinē pacea.

Industria comercială s'a eserciatū mai întâiu pe piață, adecă în raionulu primei grupe, a asociațiunei. Indată ce s'a recunoscutū utilitatea de a stabili unū centru de operațiuni de schimbū spre a ușura schimbulū în natură, evitāndū producătorilor și consumătorilorū mergerea dela unū locū la altulū, care aducea cu sine o pierdere de timpū considerabilă, s'a creatū imediatū bolțița, după aceea s'au formatū succesivū țērgurile și țērgurile de țēră, caravanele, navigațiunea și drumurile de ferū aparū cu multū mai tārđiu, când munca incepe a lua proporțiunī mai estinse. Atuncī comerțiulu se imparte în douē funcțiuni mari: aceea, care are de scopū de a imprăștia diversele produse în tōte punctele teritoriulu naționalū, adecă comerțiulu interiorū; și alū doilea aceea, care constā în faptulū de a stabili între diferitele popōre aceleași relațiuni de schimbū, ca și între provinciile aceleași țēri, adecă comerțiulu exteriorū. Ilustrāndū aceste douē feluri de comerciu în tabloulū citatū la începutulū acestei teme, vomū numi co-

merciu interiorū relațiunile între părțile Transilvaniei între sine și comerciu exteriorū relațiunile Transilvaniei cu vecinii ei.

Pasagiulu următorū alu nemuritorulu Thiers ne demonstrēză cu o elocință rară necesitatea relațiunilor comerciale în lume și cu deosebire în lumea civilizată: „Aruncați privirile, đice elū, în discursulu sēu asupra regimulu comercialū alu Franciei, asupra zonelor temperate și vedeți miculū locū ce ocupāmū noi pe suprafața globulu; avēmū 15—16 grade de lățime geografică și 45 de lungime. Tōtā Europa... întōrceți unū globū prin mână... întrēga Europa nu e nimicū în raportū cu restulū pământulu. Ei bine! Ce i-a datū Europei Creatorulū? Stejari, brađi, pășuni, de abia ceva cereale, animale mari de statură, der de frumșețe mijlociā, pre când din contră elū a înzestratū China cu mātase, a datū Indiei bumbaculū, Thibetulu cele mai frumose rasne de oi, Arabiei calulū, Americii metalele prețioșe și lemnele cele mai frumose, cele mai admirabile. Cu unū cuvēntū: elū a datū în abundență de tōte celorlalte părți ale pământulu. În Europa însă ce se afla superiorū?... Unū singuru lucru, omulū! omulū!... Totulū era inferiorū în Europa afară de omū, deōrece ținuturile stēmpărate suntū cele mai favorabile dezvoltării organizațiunii omenesce. În țērile friguroșe omulū amortēscē; în țērile călduroșe elū adōrme în moliciune. Numai aci putea fi omulū tare,

mare, mândru și ambițiosū. De aceea s'a și dusū elū se ia totū din aceste ținuturi atātū de bine înzestrate sub raportulū materialū; elū a luatū Chinei mātasea, Indiei bumbaculū, Thibetulu oile, Arabiei calulū, Americiei metalele, lemnele, cu tōte aceste lucruri a înfrumșetatū elū Europa, scumpa sa patriă; elū a făcutū din ea teatrulū civilizațiunii; în fine a plecatū de nou pe mașini puterice pentru a cuceri și civilisa aceste ținuturi depărtate unde nu s'a nāscutū și dela carī a luatū totulū!”

Acestū pasagiū admirabilū esplică faptulū atātū de bine cunoscutū alu enormei diversități în calitățile și proprietățile omenilor și ale ținuturilor. Omulū se nāscē în lume cu o mulțime de trebuințe fizice, intelectuale și morale, carți trebuiescū neapēratū satisfăcute spre a și putē mântinē esistența sa și a și perfecționa ființa. Lumea es-ternā pusă față în față cu elū posedē de asemenea acele calități, caractere de diversitate ca și facultățile lui. Pământulu în nenumēratele varietăți de minerale, vegetale și animale, cu oceanele sale, cu munții sēi, cu huma sa roditoare, cu atmosfera, care o inconjură, isvōrele de căldură și lumină, carți alimentēză viēța pe suprafața pământulu, eță materii abundante puse de Providența la dispozițiune și spre serviciulū omulu.

(Va urma).

Cursul la bursa de Viena

din 15 Ianuarie st. n. 1887

Bursa de Bucuresti.

Cota oficiala dela 32 Decembrie st. v. 1886.

Cursul pietei Brasov

din 14 Ianuarie st. n. 1887.

Table with financial data for Vienna, including interest rates and exchange rates for various currencies and bonds.

Table with financial data for Bucharest, including exchange rates for various currencies and bonds.

Table with financial data for Brasov, including exchange rates for various currencies and bonds.

Hotel „Europa”

BRAȘOV

în cetate, Strada Vămiei Nr. 11.

clădire nouă din anul 1885, înzestrată cu totu comfortul.

Restaurațiune și hală de bere.

Omnibusul hotelului la gară.

Unicul hotel

comfortabil din cetate în apropierea pieței.

R. BARTHA.

Tarifa anunțurilor și inserțiilor.

Anunțuri în pagina a IV-a linia de 30 litere garmond fl. — cr. 6
Pentru inserțiuni și reclame pagina a III linia à fl. — cr 10.

Pentru repețiri se acordă următoarele rabate:

Table showing rebates for repeated advertisements based on frequency (3-4, 5-8, 9-11, 12-15, 16-20 times).

Pentru anunțuri ce se publică pe mai multe luni se facu învoiri și reduceri și peste cele însemnate mai susu.

Avisu d-loru abonați!

Rugămu pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei să binevoiască a scrie pe cuponulu mandatulu postală și numerii de pe fășia sub care au primită diarulă nostru până acuma.

Domnii ce se abonează din nou să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și postultimă. ADMINISTR. „GAZ. TRANS”

Mersulu trenurilor

Valabilu dela 1 Octomvre st. n. 1886.

pe linia Predealu-Budapesta și pe linia Teiușu-Aradu-Budapesta a calei ferate orientale de stată reg. ung.

Large table with train schedules for routes: Predealu-Budapesta, Teiușu-Aradu-Budapesta, and Budapesta-Aradu-Teiușu. Includes columns for train types, times, and prices.

Nota: Orele de nopte suntă cele dintre liniile grăse.